

הסוגייה ההומניטרית: כיצד מטעה האו"ם לגבי הרעב בעזה

ד"ר תמי קנר | 4 ביולי, 2024

מאז תחילת המלחמה מפרסם האו"ם דוחות ועדכונים לגבי המצב ההומניטרי ברצועה, המעלים תמונה קשה של משבר תזונתי חמור ואף של רעב המתפשט ברצועה. דוחות אלה מתבססים על נתונים מספריים חסרים המגיעים ממקורות בעזה, שאינם משקפים את כלל הסיוע הנכנס לרצועה. האו"ם מצטט נתונים אלה ללא אימות וסימוכין, בהעדר שקיפות וללא כל התייחסות לנתונים שמפרסמת ישראל ולמאמציה ההומניטריים, תוך התעלמות מוחלטת ממעשי חמאס ואחריותו למצב בעזה. בכך יצר האו"ם בדיווחיו תמונה מסולפת של המצב ברצועה, ששימשה בסיס לטענות נגד ישראל על מניעת סיוע הומניטרי והרעבה מכוונת של האוכלוסייה, והובילה להאשמות חמורות נגדה על ביצוע פשעי מלחמה, פשעים נגד האנושות ואף רצח עם.

מבוא

המצב ההומניטרי ברצועה עומד במרכזה של המערכה המתנהלת נגד ישראל בזירה הבינלאומית. במסגרת מערכה זו מואשמת ישראל כי היא מונעת סיוע הומניטרי ואף נוקטת במדיניות של הרעבה כלפי האוכלוסייה הפלסטינית.

מקורן של טענות אלה בדוחות ובדיווחים השוטפים שמפרסם האו"ם לגבי המצב ההומניטרי ברצועה, באמצעות משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA). דוחות אלה מעלים תמונה קשה של מחסור בסיוע הומניטרי ומשבר תזונתי חמור. מקור מרכזי נוסף הוא דוח ה-IPC (Integrated Food Security Phase Classification), שניתח את מצב הבטחון התזונתי ברצועה על בסיס נתוני האו"ם, והתריע בחודש מרץ מפני "רעב הצפוי להתפשט ברצועה" עד סוף מאי.

אל מול דוחות האו"ם, מפרסמת ישראל דוחות ועדכונים שוטפים מטעמה באמצעות מפקדת תיאום פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש). דוחות אלה כוללים נתונים על היקף הסיוע הנכנס לרצועה ועל מאמציה ההומניטריים של ישראל. עיון בדוחות חושף פערים משמעותיים בין נתוני מתפ"ש לבין הנתונים שמציג האו"ם. ניסיון לאתר את הסיבה לפערים מגלה שדיווחי האו"ם מתבססים על נתונים חלקיים המגיעים ממקורות בעזה, מבלי לחשוף עובדה זו – ללא הפנייה למקור הנתונים וללא שקיפות כי הנתונים אינם משקפים את כלל הסיוע שנכנס

לרצועה. כך יצרו דיווחי האו"ם תמונה מסולפת של המצב ברצועה והובילו לטענות נטולות בסיס נגד ישראל על מדיניות של הרעבה.

האשמות נגד ישראל על מניעת סיוע הומניטרי והרעבה

הטענה המרכזית המופנית כנגד ישראל בהקשר ההומניטרי מייחסת לה מניעה של סיוע הומניטרי מהאוכלוסייה, כחלק ממדיניות של הרעבה, באמצעות הגבלות שהיא מטילה בשני מישורים - הן על כניסה של סיוע לרצועה והן על חלוקתו לאוכלוסייה.

טענות אלה מתבססות על תמונת המצב העולה מדיווחי האו"ם וארגונים בינלאומיים אחרים לגבי המצב ההומניטרי ברצועה. מאז החלה המלחמה מפרסם האו"ם באמצעות משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA), [דוחות ועדכונים](#) שוטפים לגבי המצב ההומניטרי בעזה. באתר הארגון מופיע לוח מידע המציג נתונים, בין היתר, של מספר ההרוגים והפצועים, כמות הסיוע הנכנס לרצועה, כניסה של משלחות הומניטריות, מצב התזונה והבטחון התזונתי. נתונים אלה מצביעים על כניסה של כמות בלתי מספקת של סיוע ועל קושי של ארגוני הסיוע לחלקו לאוכלוסייה. הם מעלים תמונה קשה של מחסור ומשבר תזונתי שצפוי להביא להתפשטות רעב בקרב האוכלוסייה.

מקור מרכזי נוסף לטענות הוא [דוח](#) ה-IPC שפורסם במרץ. מדובר ביוזמה משותפת של מדינות, סוכנויות או"ם וארגונים בינלאומיים אחרים (NGOs), שקמה ב-2004 לניתוח מצבים של חוסר בטחון תזונתי ותת תזונה, במטרה לסייע לקובעי מדיניות לגבש תכנית חירום ותוכניות ארוכות טווח לטיפול במצבים אלה. מדד ה-IPC בוחן את ההיקף והחומרה בו הם נמצאים, ומסווג אותם לפי אחד מחמישה שלבים, כאשר שלושת האחרונים מתקדמים מ"משבר" (שלב-3) ל"מצב חירום" (שלב-4) עד ל- "מצב קטסטרופלי" של חוסר בטחון תזונתי ורעב (שלב-5), השלב החמור ביותר בסולם ה-IPC.

ב-18 במרץ פורסם [דוח](#) ה-IPC, שניתח את מצב הביטחון התזונתי ברצועת עזה והתריע, בהתבסס על נתוני OCHA אליהם הוא מפנה כמקור נתונים מרכזי, כי הראיות מצביעות על סכנה להתפשטות רעב ברצועה. לאחר שבדצמבר 2023 [הזהיר](#) הדוח כי ללא הפסקת אש וגישה רציפה לשירותים ומוצרים חיוניים, עלול להתרחש רעב עד סוף מאי 2024, במרץ כבר [קבע](#) הדוח כי רעב "ממשמש ובא" וצפוי להתרחש בצפון עזה בין מרץ למאי 2024, ומשם להתפשט ליתר הרצועה. לפי ממצאי הדוח, כלל אוכלוסיית עזה (2.23 מיליון איש) נמצאת במצב של חוסר ביטחון תזונתי חמור. כאשר בין אמצע מרץ לאמצע יולי, צפויה מחצית מאוכלוסיית עזה (1.11 מיליון איש) להתמודד עם "מצב קטסטרופלי" של חוסר בטחון תזונתי ורעב, המציין את השלב החמור ביותר בסולם ה-IPC, ומצביע על עלייה של קרוב לחצי מיליון איש (430,000 איש) בהשוואה לממצאי הדוח בדצמבר.

נתוני OCHA וממצאי ה-IPC, הודהו בהצהרות ודוחות של גורמים באו"ם, שהזהירו שאלפים בעזה ימותו מרעב – אם לא תושג הפסקת אש מיידית. הם הופצו ברשתות החברתיות, במחאות ובתקשורת הבינלאומית והשתלטו על השיח הבינלאומי. יתרה מזו, הם היוו את

הבסיס להחלטות שהתקבלו במועצת הביטחון בעניינה של ישראל, ולצעדים משפטיים שננקטו נגדה בבתי דין בינלאומיים.

בכל שלוש הפעמים בהם הוציא בית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ) צווים נגד ישראל [בהליך](#) הג'נוסייד שפתחה דרום אפריקה נגד ישראל, התבססו שופטי הרוב על דיווחים ודוחות של האו"ם וסוכנויותיו, כולל על הצהרות והתבטאויות של בכיריו וכן על דוח ה-IPC. בין היתר, התבססו השופטים על [הצהרת](#) מזכ"ל האו"ם, אנטוניו גוטרש, כי בעזה המספר הגבוה ביותר של אנשים הנצבים בפני רעב המסווג כ"קטסטרופלי" (שלב 5) שנרשם אי פעם על-ידי ה-IPC, על [הצהרת](#) הנציב העליון של האו"ם לזכויות אדם, וולקר טורק, שהאשים את ישראל ברעב ובמחסור החמור במזון הנגרמים מההגבלות הנרחבות שהיא מטילה על כניסה והפצה של סיוע הומניטרי וסחורות מסחריות, ועל ממצאי דוח ה-IPC על כך שרעב החל להתפשט בצפון הרצועה.

גם תובע בית-הדין הפלילי הבינלאומי בהאג, כארים קאן, מיקד את בקשתו לצווי מעצר נגד ראש הממשלה ושר הבטחון בחשדות להרעבה של האוכלוסייה, [והפנה](#) גם הוא לדברי מזכ"ל האו"ם שציטט את ממצאי ה-IPC, על כך ש-1.1 מיליון אנשים בעזה ניצבים בפני "רעב קטסטרופלי".

ואולם, כאשר מסתכלים על דוחות אלה מתגלים פערים משמעותיים בין נתוני האו"ם לנתונים שמציגה ישראל בדוחות שלה - המצביעים על היקף נרחב יותר של סיוע הנכנס לרצועה, שאף עולה על המינימום הנדרש. למרבה הצער, הנתונים של ישראל נתקלים בספקנות בעולם, כאשר שופטי בית הדין הבינלאומי אף התעלמו מהם לחלוטין. בחינת הפערים בין הנתונים מצביעה על כך שדווקא הנתונים שמפרסם האו"ם - חסרים ומטעים.

הפערים בנתונים

ישראל מפרסמת [דוחות ועדכונים](#) שוטפים מטעמה באמצעות מפקדת תיאום פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש). דוחות אלה כוללים נתונים לגבי היקף הסיוע המוצגים לפי פילוח של סוג הסיוע (מזון, מים, ציוד רפואי, מחסה, שונות) כמות הסיוע, ואופן כניסת הסיוע. כן הם כוללים רשימה של המדינות והגופים מהם נשלח הסיוע, מידע על ערוצים ומעברים דרכם ניתן להעביר את הסיוע, מענה רפואי לאוכלוסייה בעזה, וגם צעדים ומאמצים הומניטריים שונים מצד ישראל.

עיון בדוחות המתפרסמים על-ידי OCHA ועל-ידי מתפ"ש, מגלה חוסר התאמה ואף פערים משמעותיים בנתונים שמציגים שני הגופים לגבי היקף הסיוע הנכנס לרצועה. לרוב אצל מתפ"ש כמות משאיות הסיוע גדולה יותר מזו המוצגת ב-OCHA, כאשר הפערים בין השניים הולכים וגדלים מידי חודש.

באפריל, למשל, הפער בין OCHA למתפ"ש עמד על 811 משאיות. לפי OCHA בחודש זה נכנסו 5,777 משאיות, ממוצע יומי של 169 משאיות סיוע. לפי מתפ"ש באפריל נכנסו 6,588 משאיות, ממוצע יומי של 219 משאיות סיוע.

במאי, נבלמה אמנם העלייה בכמות המשאיות ביחס לאפריל, גם לפי OCHA וגם לפי מתפ"ש, אולם הפער ביניהם גדל בצורה משמעותית. לפי OCHA בחודש זה נכנסו 2,790 משאיות, ואילו לפי מתפ"ש נכנסו 6,359 משאיות. מדובר בפער של קרוב ל-4000 משאיות - הגדול ביותר מאז תחילת המלחמה.

הכמות הכוללת של המשאיות שנכנסו לרצועה מתחילת המלחמה ועד סוף חודש יוני עומדת, לפי OCHA על 28,818 משאיות סיוע, לעומת כמות כוללת של 38,212 לפי מתפ"ש. בכך מגיע הפער הכולל בין נתוני OCHA לנתוני מתפ"ש כמעט ל-10,000 משאיות לכל התקופה.

ראוי לציין, שלמרות הפערים החודשיים, גם לפי OCHA וגם לפי מתפ"ש, מספר משאיות הסיוע כמעט הוכפל בין פברואר לאפריל 2024. נתונים אלה מצביעים על עליה בכמות משאיות הסיוע מאז תחילת המלחמה - נתון חשוב ורלבנטי אל מול הטענה שישראל מנסה להרעib את האוכלוסייה ולמנוע ממנה סיוע.

מלבד לנתוני המשאיות, קיימים גם פערים בין [דיווחי OCHA](#) [לדיווחי](#) מתפ"ש על הפצת הסיוע ברצועה ותנועה של משלחות הסיוע. אולם הנתונים בנושא זה שמציגים שני הגופים פחות מקיפים, בעיקר לגבי האפיון המדויק של משלחות הסיוע. מכל מקום [נתוני OCHA](#) לבדם, מצביעים על עליה בכמות של משלחות הסיוע ברצועה. נתון נוסף חשוב מול הטענה שישראל פועלת כדי למנוע סיוע מהאוכלוסייה.

המקור לפערים

ניסיון להבין את הסיבה לפערים ולאתר את המשאיות "החסרות" אצל OCHA, מגלה שדיווחי האו"ם מתבססים על נתונים חלקיים המגיעים ממקורות בעזה.

כלל הנתונים המוצגים על ידי האו"ם בלוח המידע של OCHA נאספים ונמסרים לידיו מגורמים וארגונים שונים הנמצאים ברצועה. מאז ה-7 באוקטובר אונר"א אחראית מטעם האו"ם על איסוף הנתונים של הסיוע ההומניטרי הנכנס לעזה, לאחר שמנגנון איסוף הנתונים של OCHA הפסיק לפעול.

אונר"א אוספת נתונים רק של **סיוע יבשתי** הנכנס לרצועה **באמצעות משאיות** דרך מעברי הגבול הדרומיים **בכרם שלום ורפיח** שם מוצבים נציגיה - ורק **של משאיות שנצפו ונקלטו על-ידם** בזמן שהותם במקום. דברים אלה עולים [מהבהרה](#) שנוספה ללוח הנתונים של OCHA בחודש אפריל, על כך שנתוני המשאיות הנכנסות כוללים רק סיוע שנקלט על-ידי האו"ם מכרם שלום ורפיח, ולא סיוע אחר. זהו מידע קריטי, ונתון חשוב נוסף אל מול הטענה שישראל מנסה להרעib את האוכלוסייה ולמנוע ממנה סיוע, שראוי היה להציגו מלכתחילה.

משמעות הדברים היא, שאונר"א מעבירה לאו"ם נתונים חסרים שאינם כוללים סיוע מהאוויר המוצנח לשטח הרצועה, וסיוע ימי הנכנס מהרציף שהקימה ארה"ב (JLOTS). כאשר גם נתוני הסיוע היבשתי חלקיים בלבד. הם אינם כוללים סיוע שנכנס דרך מעבר ארז, שם נציגי אונר"א לא מוצבים. הם גם אינם כוללים סיוע שנקלט בכרם שלום ורפיח בדרום על-ידי ארגוני סיוע אחרים, כשנציגי אונר"א אינם נמצאים במעברים. בכך משמיטים הנתונים סיוע רב, כולל סיוע שמגיע מסוכנויות האו"ם, מארגוני סיוע בינלאומיים (NGOs), סיוע ממדינות, סיוע מהסקטור הפרטי למסחר, משלוחי תכנית המזון העולמית (WFP) ומשלוחי הקמח למאפיות בצפון עזה. כן אינם כוללים אספקה של גז ודלק.

כתוצאה משיטה זו, אונר"א אינה מציגה נתונים המתייחסים אפילו לכלל משאיות הסיוע מהאו"ם הנכנסות לעזה. בחודש מאי, למשל, ברישומי אונר"א היו חסרות למעלה מ-1000 משאיות סיוע של סוכנויות האו"ם, לעומת רישומי מתפ"ש.

מתפ"ש, לעומת זאת, אוסף ומציג נתונים של כלל הסיוע שנכנס לרצועה, **מכל הגורמים ומכל המעברים**; גם סיוע ממדינות וסחורות מהמגזר הפרטי, ולא רק סוכנויות האו"ם, כולל סיוע מהאוויר מהים והמעברים היבשתיים בצפון הרצועה.

ההסתמכות הכמעט בלעדית של האו"ם על נתוני אונר"א מייצרת תמונה חסרה ולא מהימנה של היקף הסיוע הנכנס לרצועה. תמונה חסרה זו מסבירה את הפער הגדול במיוחד של אלפי המשאיות שנרשם במאי - בין דיווחי האו"ם לדיווחי ישראל. בחודש זה נסגר מעבר רפיח ורוב הסיוע **נכנס** לרצועה דרך מעברי ארז בצפון, שכאמור, אינם נכללים בנתוני אונר"א. כאשר גם בכרם שלום נציגי אונר"א לא נכחו במקום לקלוט את הסיוע. בנוסף, במאי גדל היקף הסחורות מהמגזר הפרטי לעזה. סחורות אלה נכללות בנתוני מתפ"ש אך לא בנתוני אונר"א, שכאמור, מציגה נתונים רק של סיוע שנקלט על-ידיה מסוכנויות האו"ם וארגוני סיוע שמשתמשים בשירותים שלה.

יתרה מזו, לפי דיווחי מתפ"ש, ארגוני הסיוע ההומניטארי בתוך הרצועה אינם עומדים בקצב הכנסת הסחורה ומידי יום ממתינות משאיות רבות לאיסוף בצד הפלסטיני של כרם שלום. ב-25 ביוני **דיווח** מתפ"ש על תחולה של 1500 משאיות שממתינה לאיסוף מכרם שלום ומהמזרח הימי. משאיות אלה נספרות על-ידי מתפ"ש אך לא על-ידי אונר"א. בתקופות בהן יש צבר משמעותי של סיוע הומניטרי שנערם בכרם שלום, הפערים במספרים גדלים. לאורך זמן, ככל שכניסת סחורות וסיוע לרצועה גדלה - הפער בנתונים הופך משמעותי יותר. ככל הנראה, הפערים המשמעותיים לא אפשרו לאו"ם להמשיך להתעלם מהמשאיות הנוספות הנכנסות לרצועה והוא נאלץ לתקן את הנתונים, ובסוף מאי **דיווח** OCHA החלו להציג נתונים מכל המעברים היבשתיים, גם מהסקטור הפרטי. האו"ם לא טרח לצרף הסבר לסיבה להכנסת השינוי בנתונים. יש להניח שזאת כדי להימנע מלהבהיר את החלקיות של הנתונים שפורסמו עד כה.

הבעייתיות בדיווחי האו"ם

ניתוח הדיווחים של האו"ם מעלה מספר כשלים וליקויים:

א. הסתמכות על נתוני אונר"א החלקיים. האו"ם מסתמך על נתוני אונר"א החלקיים, ללא התייחסות לנתוני מתפ"ש, ומבלי לנסות ליישב את הפערים הקיימים בנתונים או אפילו לציין את קיומם. זאת גם כשהפער הפך משמעותי ככל שכניסת סחורות וסיוע לרצועה גדלה. בכך יצר האו"ם, במשך חודשים רבים, רושם מטעה שזהו המספר הכולל של משאיות הסיוע הנכנסות לרצועה.

ב. העדר אימות של הנתונים. האו"ם מסתמך על נתוני אונר"א ללא אימות מצידו או של צדדים שלישיים. כאמור, הנתונים שמציג האו"ם בלוח המידע של OCHA נאספים ונמסרים לידי מגורמים וארגונים שונים ברצועה. מדובר בגורמים הנמצאים בקשרים הדוקים עם חמאס חלקם אף תחת שליטתו, הכוללים, מלבד את אונר"א, גם את משרד הבריאות, ומשרד התקשורת הממשלתי בעזה. לכן, אמינות הנתונים שהם מעבירים לידי האו"ם מוטלת בספק, כפי שהוכח עם נתוני ההרוגים "המנופחים" שציטט האו"ם ממשרד הבריאות ומשרד התקשורת העזתיים. כך, במאי ההערכה לגבי מספר הנשים והילדים ההרוגים, שהתבססה על נתוני משרדי הממשלה של חמאס, תוקנה על-ידי OCHA ונחתכה בחצי. דבר זה אינו מונע מהאו"ם להמשיך להסתמך על מקורות אלה ולהציג את הנתונים שהם מוסרים לו כמשקפים את המצב האמיתי.

ג. התעלמות מוחלטת מהנתונים שמציגה ישראל. האו"ם כלל לא מתייחס לנתונים שמפרסמת ישראל והתעלם גם [מהדוח](#) של מתפ"ש על נתוני אונר"א החסרים. ככל שגורמי האו"ם, גוף המתיימר להיות מקצועי ואובייקטיבי, סברו שהנתונים והדוחות שמציגה ישראל אינם נכונים, מצופה היה מהם להסביר ולנמק את מסקנתם. ההתעלמות המוחלטת מהנתונים שמציגה ישראל הופכת לחמורה במיוחד, כשמולה נצבת ההסתמכות המוחלטת של האו"ם על נתונים שמקורם בגורמים בתוך עזה. הסתמכות זו, אינה עולה בקנה אחד עם גוף שאמור להיות ניטרלי ומעידה על משוא פנים טבוע נגד ישראל של גורמי האו"ם.

ד. העדר שקיפות. האו"ם מציג את הנתונים ללא שקיפות לגבי הליך איסוף הנתונים ולגבי חלקיות הנתונים, וללא סימוכין או הפנייה לאונר"א כמקור מרכזי לנתונים. רק בסוף אפריל, נוספה לראשונה [הבהרה](#) ללוח הנתונים ב-OCHA על כך שהם מתייחסים רק לסיוע שנצפה או נקלט על-יד האו"ם מכרם שלום ורפיח, ורק בתחילת מאי נוספה בפעם הראשונה [הפניה](#) לאונר"א כמקור לנתונים. בסוף מאי, ההפניה לאונר"א הוסרה, והאו"ם החל [להציג](#) נתונים גם של משאיות שנכנסות מצפון הרצועה, מהרציף הימי כולל של סיוע מהסקטור הפרטי. אך שוב ללא סימוכין וגם כעת לא ברור מהו המקור לנתונים שמצטט האו"ם. העובדה שהאו"ם לא נוהג בשקיפות לגבי מקור הנתונים מרמזת כשלעצמה על כך שהם בעייתיים. העובדה שאינו חושף את היותם חלקיים מעידה על הצגה מגמתית שנועדה להציג את ישראל באור שלילי.

ה. אופן הצגת הנתונים. מאוקטובר ועד סוף מאי, הציג האו"ם בלוח הנתונים של OCHA ממוצע יומי של משאיות לפי שבועות שנכנסו לרצועה מאז תחילת המלחמה, במקום להציג את מספר המשאיות שנכנסו מידי חודש. השימוש בממוצע מאפשר לנטרל את הקפיצה

במספרים ולטשטש את העלייה המשמעותית שחלה במספר המשאיות לאורך חודשי המלחמה - שהייתה בולטת בהצגה חודשית של כמות המשאיות. כמו כן, בניגוד לדוחות מתפ"ש, נתוני האו"ם מוצגים ב-OCHA ללא פילוח של כמות המשאיות וסוג הסיוע שנכנס בכל אחד מהמעברים. בעקבות השינוי בסוף מאי, החל האו"ם [להציג](#) את כמות המשאיות החודשית שנכנסו לרצועה לכל חודשי המלחמה, אך גם זאת תוך פיצול כל חודש לשני חלקים, ללא הסבר או סיבה ברורה. עדות נוספת להצגה המגמתית של הנתונים על-ידי האו"ם שנועדה להזיק לישראל במידה המרבית, ולא מתוך רצון כן להציג תמונה אמיתית של המצב.

בנוסף, גם הצגת הנתון בדבר 500 המשאיות בממוצע שנכנסו לרצועה במהלך 2023 לצד הממוצע היומי של משאיות הסיוע שנכנסו מאז פרוץ המלחמה, נעשית ללא סימוכין וללא שקיפות, בצורה מטעה ומגמתית. היא נועדה להצביע על ממוצע יומי נמוך בהרבה ביחס למצב שקדם למלחמה, ולהציג את ישראל כמי שמונעת את האספקה ההומניטרית שעמדה לרשות האוכלוסייה ערב המלחמה. בפעול 500 המשאיות [משקפות](#) ממוצע יומי של כלל המשאיות שנכנסו לרצועה עד אוקטובר 2023, ולא רק של משאיות הסיוע. האו"ם אינו מציין שהנתון כולל משאיות שהובילו מוצרי בנייה, מוצרים לחקלאות, מוצרי נייר ומוצרים לאריזה, טקסטיל וסחורה למסחר, [מתוכן](#) רק כ-100 היו משאיות הובילו סיוע הומניטרי ו-45 מהן דלק.

ו. הצגה חלקית וחסרה גם של הפצה וחלוקת הסיוע ברצועה. גם הצגת הנתונים והעובדות הקשורים להפצה וחלוקה של הסיוע חסרה ולוקה באי דיוקים. האו"ם [מציג](#) נתונים על ביטול, עיכוב ושלילת כניסה של משלחות סיוע באופן המציג את ישראל כאחראית הבלעדית לקשיים בחלוקת הסיוע בצורה מטעה. זאת ללא התייחסות למורכבות בהעברת הסיוע בשטח הנתון למלחמה, או להשפעה של חמאס ושל מעשיו על חלוקת הסיוע לאוכלוסייה.

דיווחי האו"ם משמיטים עובדות חשובות לגבי השליטה של חמאס על נתיבי השיירות ונקודות החלוקה שמחייבת את ארגוני הסיוע ברצועה לתאם את פעילותם מולו, את אירועי הביזה של משאיות הסיוע, של מתקני האחסון ונקודות חלוקה על-ידי חמאס וכנופיות פשע. אין כל זכר לתקיפת תשתיות אזרחיות והומניטאריות על-ידי חמאס, כולל של שיירות הסיוע וצירי תנועה של סיוע, [לירי](#) הרקטות של חמאס על מעברי הגבול שחייבו את סגירתם, ואת סגירת מעבר רפיח בהוראת המצרים. שתי עובדות אחרונות אלה, שהן משמעותיות ביותר, לא צוינו [בהצהרה](#) שפרסם מזכ"ל האו"ם, אנטוניו גוטרש, עם סגירת המעברים. לקח שבוע נוסף וירי מתמשך של חמאס על כרם שלום, עד שהמזכ"ל פרסם [הצהרה](#) נוספת אך עמומה על כך שחמאס מבצע "ירי ללא הבחנה". אף זאת, מבלי לציין שהירי מתבצע אל עבר כרם שלום, המשמש ציר מרכזי להעברת סיוע, וגורם לסגירתו.

גם בתמונת המצב ההומניטרית של חודש מאי [שפורסמה](#) ב-OCHA, אין כל זכר לחמאס. זאת למרות שבחודש מאי לבדו תקף חמאס את ציר הסיוע המרכזי במעבר כרם שלום מספר פעמים. גם תקיפות חמאס את [המזח הימי](#) לא מוזכרות. לעומת זאת, ישראל מוזכרת בדוח שש-עשרה פעמים, ומוצגת כמי שאחראית לפגיעה בכניסה של הסיוע ובמשלחות הסיוע, כתוצאה מהפעילות הצבאית הקרקעית של צה"ל. מקריאת הדוח נדמה כי ישראל שולטת ברצועה,

נלחמת שם לבדה ופועלת באופן חופשי תוך שהיא פוגעת במכוון באוכלוסייה, בלי להזכיר שהיא נלחמת מול ארגון רצחני מאורגן וחמוש של הממשלה דה פאקטו של הרצועה מזה שנים רבות, שפתח במלחמה הנוכחית נגד ישראל.

יתרה מזו, הדוח מציג רק היבטים שליליים של פעולות ישראל. כך, למשל ישראל מואשמת בסגירת מעברים, בלי לציין כי היא פתחה שלשה מעברים יבשתיים נוספים כדי להקל על כניסה של סיוע לצפון ולמרכז הרצועה. כמו כן אין זכר לסיוע הימי הנכנס דרך המזח שהקימה ארה"ב ולסיוע האווירי המוצנח לשטח הרצועה, שנעשו בתיאום מלא עם ישראל.

בנוסף לכל אלה, אין כל אזכור [לצעדים](#) שישאל נוקטת כדי לסייע לארגוני הסיוע בפעילותם לאיסוף והעברת הסיוע בתוך רצועת עזה. צעדים אלה כוללים, מלבד פתיחה של מעברים נוספים לכניסת סיוע בצפון בעקבות סגירת כרם שלום, גם פתיחה של צירים הומניטריים בתוך הרצועה, כולל שיפוץ והרחבה של הקיימים, מתן עדיפות למעבר ותנועה של משאיות סיוע על פני משאיות למסחר, כניסה של ציוד תומך פעילות, הפוגות הומניטארית בלחימה לטובת האוכלוסייה בחלונות זמן מוגדרים וכדי לאפשר תנועה של ארגונים וצוותים רפואיים, העברת ציוד וסיוע הומניטארי והקלה באיסוף ואחסנה של אספקה לתושבים.

ז. בחירה סלקטיבית של הצהרות מ ישראל. לעומת ההתעלמות ממה שישאל עושה בפועל כדי להרחיב את היקף הסיוע לעזה וממאמציה לשיפור הכניסה והחלוקה שלו ברצועה - האו"ם מתייחס בהרחבה לכל התבטאות של גורמים ישראלים שעלולה להשתמע ממנה כוונה להגביל את הסיוע ההומניטרי. כך, למשל, האו"ם לא היסס לייחס לישראל כוונת הרעבה על בסיס התבטאויות של בכירים ישראלים, ביניהם של שר הבטחון על הטלת מצור על הרצועה, ימים ספורים אחרי ה-7 באוקטובר. זאת למרות הצהרות חוזרות ונשנות של ישראל מאז על כך שהיא רואה חשיבות עליונה בהזרמה חופשית של סיוע לרצועה, ולמרות שהצהרות אלה באות לידי ביטוי במעשים ובנתונים המצביעים על עליה משמעותית בהיקף הסיוע הנכנס לרצועה.

עולה מהניתוח עד כאן, כי לאורך רוב חודשי המלחמה, מאוקטובר ועד סוף מאי, הציג האו"ם בידיעה ברורה תמונה חסרה של משאיות הסיוע הנכנסות לרצועה, המסתמכת באופן חד-צדדי על נתוני אונר"א, ללא אימות ובהעדר שקיפות, בנוסף להצגה מניפולטיבית של הנתונים, בחירה סלקטיבית של הצהרות מ ישראל ולהצגה חלקית גם של העובדת לגבי הפצה וחלוקה של הסיוע ברצועה. כל זאת עשה האו"ם תוך שהתעלם מהאחריות של חמאס למצב בעזה וממאמציה ההומניטריים של ישראל.

בכך יצר האו"ם מצג שווא ששימש בסיס לטענות נגד ישראל על מניעת סיוע הומניטרי, שהובילו להאשמות חמורות נגדה על ביצוע פשעי מלחמה, פשעים נגד האנושות ואף רצח עם באמצעות הרעבה מכוונת של האוכלוסייה.

מצער לומר, שהתנהלות האו"ם בהקשר זה מהווה עדות נוספת להטייתו הברורה נגד ישראל ולכך שיש לו אג'נדה לפגוע במעמדה הבינלאומי של ישראל, גם במחיר של ויתור על יישום

סטנדרטים מקצועיים וגישה אובייקטיבית וניטרלית. מכאן נובעת המסקנה, שתהיה זאת טעות מצד גופים וגורמים שונים להתבסס על האו"ם כגורם מהימן להסקת מסקנות לגבי המצב האמיתי ברצועת עזה.

חוסר הבסיס לטענות על הרעב ברצועה

מעבר לעיוותים של OCHA בהצגת היקף הסיוע וההפצה שלו לרצועה, גם ההערכות שניתנו על ידי ה-IPC, לגבי מצב הרעב ברצועה מציגות תמונה מוטעה ומטעה של המצב.

במרץ [תחזית](#) ה-IPC הגדירה 50% מהאוכלוסייה בעזה תחת "מצב קטסטרופלי" של חוסר בטחון תזונתי ורעב - שלב 5 במדד ה-IPC. כאמור, שלב זה מציין את הרמה החמורה ביותר בסולם ה-IPC, המתבטאת ב-2 מקרי מוות ביום לכל-10,000 איש. לפי תחזית זו, אמורים היו להיות כבר מעל ל-20,000 מקרים של מוות מרעב בעזה. בפועל, נכון לתחילת יוני, [תועדו](#) כמה עשרות מקרים כאלה, לפי [נתוני](#) ארגון הבריאות העולמי של האו"ם (WHO) המגיעים גם הם מעזה, מדובר ב-32 מקרים, כולל של 28 ילדים. כל מקרה מוות כזה הוא מצער מאוד, אבל, לענייננו, חשוב להבחין בפער העצום בין ההערכות לבין הנתונים בפועל, ובין מקרי המוות האלה לבין מחסור במזון ורעב ברצועה, שכפי שנראה בהמשך קיומם של שניהם נשלל. בהקשר זה יש לציין כי מאז הקמתו ב-2004 מצא ה-IPC ראיות התומכות בהכרזה על רעב ברמה הזו [בשני מקרים](#) בלבד: בסומליה ב-2011 ובדרום סודן ב-2017, ורק על אוכלוסיות מוגבלות בתוך אותן מדינות. כאשר בסומליה נמדדו שיעורי תמותה מרעב עוד לפני ההכרזה על רעב ב-2011, והשכיחות של תת התזונה החריפה הייתה גבוהה מהשכיחות שיוחסה לצפון עזה באפריל. עם זאת, ה-IPC לא היסס לקבוע, בהסתמך על נתוני OCHA החסרים וחרף הכשלים והליקויים הברורים, כי הראיות מצביעות על רעב הצפוי להתפשט בעזה. הדוח התעלם לחלוטין מהנתונים שישראל מפרסמת, מבלי לתת הסבר כלשהו להתעלמות זו.

מעבר לכך, דוח ה-IPC לוקה בעצמו בחוסר שקיפות וחד צדדיות. הדוח אינו חושף את הרכב צוות המומחים וזהות הסוכנויות והממשלות שהיו מעורבות בהכנתו. את "הרקע לקונפליקט" מתאר הדוח כ"הסלמה בפעולות האיבה בתוך רצועת עזה שהחלה בהפצצות כבדות ב-7 באוקטובר 2023", באופן מטעה, מבלי להזכיר את המתקפה האמריקאית שביצע חמאס. אך מעל לכל, בדוח מספר ליקויים החורגים מהסטנדרט הנהוג לפי ה-IPC. בראשם השימוש הנרחב שעושה הדוח בהנחות ובהיקשים לגבי זמינות וגישה למזון בצפון הרצועה, מצב תזונתי ותמותה, הרבה מעבר לנהוג בניתוחי ה-IPC, ובאופן לא מקצועי, שאינו מאפשר לגזור מסקנות על מצב התזונה והרעב בעזה.

על הליקויים בדוח ה-IPC ניתן ללמוד גם [מדוחות שפרסמה](#) ישראל, אך בעיקר [מדוח](#) ועדת הבדיקה למצבי רעב (FRC) שפורסם ב-4 ביוני ובו ביקורת מקיפה. מדובר בוועדה של מומחים בינלאומיים שעורכת בקורת עמיתים עצמאית לדוחות ה-IPC כדי להבטיח את איכות וניטרליות הדוחות. בדוח קבעה הוועדה כי לא נמצאו ראיות לכך שיש רעב בעזה ומחסור במזון בצפון או בדרום הרצועה. בדוח הוועדה נקבע כי הראיות הקיימות שנמסרו מגופי סיוע בינלאומיים

ומקומיים ל-IPC לא ניתנות לאימות וכי אינן מספיקות כדי להכריז על רעב בעזה. כן הדגישה הוועדה (בעמוד 4 לדוח) את הפערים המשמעותיים בנתונים וחוסר הוודאות לגבי המספר הכולל של המשאיות שנכנסו לרצועה ושל איכות הסיוע שמופץ לאוכלוסייה.

הוועדה אף מצאה שהמספר הכולל של המשאיות והמזון הזמין, עליו הסתמך צוות המומחים בדוח ה-IPC, נמוך משמעותית מדיווחים של מקורות אחרים, אפילו מאלה של אונר"א ו-OCHA וגם מנתוני מתפ"ש, אותם היא מזכירה. בין היתר התייחסה הוועדה לליקויים בבירור הראיות לקיום מצבי תת תזונה בקרב ילדים, להתעלמות ממשאיות המזון הפרטיות שנשלחו לעזה וממשלוחי תכנית המזון העולמית של קמח, סוכר, שמרים ומלח למאפיות בצפון, המתורגמת להדרה של 38% עד 49% מדרישת הקלוריות היומיות. כן ציינה הוועדה את העלייה באספקת המזון לרצועה שגדלה מדי חודש, ואף הוסיפה שהתכולה התזונתית של הסיוע עולה על ההנחיות המקובלות בעולם בתחום ההומניטארי.

בעקבות ממצאי ועדת הביקורת, [פרסם](#) ה-IPC דוח עם מספר התאמות ותיקונים, ופעם נוספת גוף הקשור לאו"ם נאלץ לתקן את התחזיות שלו. הדוח המעודכן קבע כי עדיין "קיים סיכון" לרעב ברחבי רצועת עזה, כאשר התחזיות עברו מהצפון לרפיח בדרום. עם זאת כל תחזיות הרעב עם "ראיות סבירות" הוסרו מהדוח. כאשר גם התחזית לגבי רפיח איננה חמורה כמו התחזיות הקודמות של הדוח לגבי הצפון. כמו כן, תחזית ה-IPC ממרץ שהגדירה 50% מהאוכלוסייה (1.11 מיליון איש) תחת "מצב קטסטרופלי" שלב-5 של חוסר בטחון תזונתי ורעב, נחתכה ביותר מחצי ועומדת היום על 22% (495,000 איש). בדרכו המיוחדת הדוח "מיישר" בכך קו עם ממצאי הוועדה. עם זאת, כמובן שהדוח אינו לוקח אחריות על ההטעה שביצע בדוחות הקודמים, ואף ממשיך להזהיר מפני "סיכון גבוה" לרעב בכל רצועת עזה כל עוד המלחמה נמשכת והסיוע ההומניטרי מוגבל.

כל אלה לא מנעו מהאו"ם [לפרסם](#) ב-25 ליוני תקציר מנהלים של ממצאי ועדת העמיתים ודוח ה-IPC האחרון, ולטעון כי המצב בעזה ממשיך להיות "קטסטרופלי" וכי סיכון גבוה ומתמשך לרעב ממשיך להתקיים בכל הרצועה. זאת בצורה מטעה, בידיעה שהשימוש במונח "קטסטרופלי" משקף את השלב החמור ביותר לפי מדד ה-IPC, ולמרות שאינו מתיישב עם ממצאי ועדת העמיתים, ואף לא עם ממצאי ה-IPC האחרונים, שכאמור, הגדיר את המצב בעזה ב"סיכון גבוה" לרעב.

סיכום

האו"ם, הנתפס כגוף אמין ואובייקטיבי, מסתמך על נתונים מספריים חסרים המגיעים ממקורות עזרים, תוך הצגה חלקית של העובדות והאירועים. הם מוצגים על-ידו כאמת עובדתית ומצוטטים בדוחותיו, ללא התייחסות למגבלות הנתונים וללא כל התייחסות לנתונים ולעובדות המתוארות על-ידי ישראל. האו"ם כבר נאלץ לערוך תיקונים ולעדכן את נתוני ההרוגים ונתוני משאיות הסיוע ואת אופן הצגתם בדיווחיו. גם דוח ה-IPC נאלץ לתקן את מסקנותיו ולחתוך ביותר מחצי את אחוז האוכלוסייה שסיווג תחת מצב קטסטרופלי של רעב.

בכך תרם האו"ם במו ידו להאשמת ישראל במדיניות הרעבה ולדמוניזציה של ישראל. הטלת כל האחריות למשבר ההומניטרי על ישראל וייזום מהלכים נגדה בזירה הבינלאומית יוצרים תמריץ לחמאס להעמיק את המשבר ומרחיקים עוד יותר את סיום המלחמה.

מבלי להמעיט בקושי של האוכלוסייה בעזה המתמודדת עם מצב לחימה, העובדה שיש בעזה אנשים רעבים אינה מעידה על רעב ברצועה, ובוודאי שלא על הרעבה מכוונת של האוכלוסייה. הנתונים מראים כי לעזה נכנס סיוע מעל לדרישות המינימליות וכי לא קיים מחסור במזון ברצועה. בניגוד לנתוני האו"ם ותחזית ה-IPC, נתונים אלה מתיישבים עם המצב בשטח, עם התמונות המגיעות מעזה של שווקים מלאים ועם ירידת המחירים וגם עם דוח ועדת הביקורת ששללה את תחזית הרעב בעזה. למרות כל אלה האו"ם ממשיך להציג טענות שווא על מחסור ורעב.

קשה להמעיט בפגיעה החמורה שגרמו דיווחי האו"ם המגמתיים ותחזית ה-IPC הלא מבוססת לישראל - שעה שהיא נלחמת על מנת להגן על עצמה במספר חזיתות, כשאזרחיה החטופים עדיין מוחזקים בידי חמאס. התמונה המסולפת שיצר האו"ם בדיווחיו הובילה לצעדים משפטיים נגד ישראל, לצווים בבית הדין הבינלאומי לצדק, תחת הכותרת של חשש לביצוע רצח עם של פלסטינים ברצועה ולבקשה לצווי מעצר בבית הדין הפלילי הבינלאומי, בגין חשדות לביצוע פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות.

מצופה מגורמי תביעה וגופים שיפוטיים המבקשים לגבש מסקנות לגבי היקף הסיוע ומצב הרעב ברצועה, לבחון את כלל הנתונים, כולל את הנתונים בדוחות של ישראל, לאמת אותם ולהתייחס בכובד ראש לפערים בין נתונים אלה לנתונים המוצגים על ידי גופים שהם בעלי הטיה מוקדמת נגד ישראל. הניתוח מוכיח שלא ניתן לקבל תמונה מלאה ומהימנה של כמות הסיוע ומצב הרעב בקרב האוכלוסייה על סמך נתוני האו"ם או ממצאי ה-IPC, ובוודאי שלא ניתן על בסיס נתונים אלה לייחס לישראל כוונת הרעבה ולהאשים את ראשיה בפשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות, לא כל שכן להאשים את ישראל בהאשמה החמורה של ביצוע רצח עם.